

דרשת הרב ביגמן - שבת פרשת שמיני

דרשה זו מבוססת על דברים שנאמרו בשנים קודמות, אך יש בה דבר שנתחדש לי היום. מקור הדברים בפרשה המשמעותית והמיוחדת המובאת לאחר הסיפור על מות נדב ואביהוא בני אהרן: "ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרם לאמר: מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא ואתה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני ה'! הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אכול תאכלו אתה בקדש כאשר צויתי. וידבר אהרן אל משה הן היום הקריבו את חטאתם ואת עלתם לפני ה' ותקראנה אתי כאלה ואכלתי היום הייטב בעיני ה'." וישמע משה וייטב בעיניו.

משה נוכח לדעת שהחטאת נשרפה ולא נאכלה והוא פונה בכעס אל הכהנים. בתגובה, משיב אהרן מתוך המצב המיוחד שבו הוא שרוי, תשובה המבטאת את המצב האנושי המורכב שלנגדו עמד.

מצד אחד עומד כאן הציווי האלוהי המיוצג על ידי דרישת משה, ומן העבר השני עומדת מציאות אנושית חדשה, המחייבת התייחסות הלכתית. את המתח הזה חשים כל העוסקים בתורה שבעל-פה, במיוחד בשיטת הלימוד בישיבתנו, אך גם בשיטות לימוד אחרות הדבר מורגש באופן מלא; כל הפוסקים הגדולים על פני ספרות ההלכה מגלים לנו את ההתמודדות עם המתח הזה ואת ההתייחסות לגורם האנושי, שאותה אנו מוצאים כבר בתורה שבכתב, בפרשתנו.

המסגרת - 'וישמע משה וייטב בעיניו' - מראה לנו שהחידוש האנושי שבפסיקה אינו נובע משיקולים אקראיים של נוחות. הוא מגלה דווקא את ההתמודדות הנכונה עם הסיטואציה העומדת לפני הפוסק ואת רצון ה'; הפסיקה החדשה מגלמת את כוונת הציווי. אהרן מעלה את הדילמה האנושית כנסיון להבין את הטוב בעיני ה', המצווה, ואילו התגובה - המובאת כמסקנה, היא הטוב בעיני משה, המצווה.

במקרים כאלה, הפסיקה בסיטואציה מסוימת מכוונת עקרון חדש, תקדים הנקבע להלכה. על בסיס הפסיקה של אהרן, החושפת את הדבר אשר 'ייטב בעיני ה' הושתתה ההלכה שלא אוכלים מן הקורבן באנינות, והוא נשרף.

אמנם, הספרי, והגמרא בעקבותיו, מרחיבים את השאלה של משה ואת תשובת אהרן ויוצרים דו-שיח הלכתי ביניהם. למדרשים אלו חשיבות גדולה ביחס לאופן שבו משתלבת התחושה האנושית בהלכה, שכן התגובה חייבת להתבטא בכלים הלכתיים, ולהביא לידי ביטוי מניעים הקיימים בשיח ההלכתי.

אך היום, בעיון מחודש בפרשה, נראה שיש עניין משמעותי בעצם תגובתו של משה, מעבר להשלכה על החידוש בהלכה. התורה מנסחת את הדברים בצורה הבאה: אהרן תמך - "הייטב בעיני ה'?", וכך לדבריו, תגובת משה - "וייטב בעיניו". התורה, כמספר 'כל-יודע', בוחרת שלא לגלות לנו את תגובתו המילולית של משה, אלא מציינת את הסכמתו באופן אחר.

התגובה של משה לדברי אהרן מתבטאת בעיניים, בפנים, שהם דרך בלתי אמצעית לחוש את הדילמה האנושית. משה הביט במאור-הפנים של אהרן, והתגובה שלו הייתה במאור-פנים בלבד, באופן בלתי-מילולי. הרב הוטנר ("פחד יצחק" לשבועות, מאמר כא), מאחד בצורה עדינה ומתוחכמת את משמעות מאור-פניו של האדם עם מאור-פניו של הקב"ה עד למצב שבו הם מתחלפים ביניהם. ומשמעות הדברים בעינינו היא שדווקא היחס של מאור-הפנים בין בני האדם, הוא המבטא את מאור-פניו של הקב"ה, את ההכרעה ההלכתית המתבקשת. העובדה שאהרן שואל דרך עיני ה', ומשה נעתר דרך עיניו שלו מגלה לנו שיחס של 'פנים-אל-פנים' בין הבריות מבטא את מאור-פניו של השם יתברך.

ואכן, דברים אלו נכונים לא רק במסגרת ההלכתית אלא גם באופן יום-יומי, בין הבריות. כאשר אדם מביט בפניו של חברו, המבט חושף את מאור-פניו של חברו, ולסיטואציה זו יש נופך של משמעות המגלה את מאור-פניו של הקב"ה.

רעיון זה קשור גם לדברים אחרים שנאמרו בהקשר אחר. כשעסקנו בפרשיות הפסח ובפרשיית קרבן פסח, או בביטוי החלופי לכך במציאות שלנו - ליל הסדר, עמדנו על ההיבט התיאטרוני שבמעמד. דוגמה בולטת לכך היא בדיאלוג בין אב לבנו במסגרת ההגדה - "והיה כי ישאלך בנך" - שגם שם בולט המעמד הבלתי-מילולי המחליף דו שיח מילולי. על כן במסגרת ה'תיאטרון', נתפשת תשובת האב לא רק כתשובה אינפורמטיבית אודות קורבן הפסח, אלא בעיקר כפנייה אל הבן. הסיטואציה של בן הפונה אל אביו ומביט בו היא המגלמת את האמת האנושית שבמעמד.